

Sloup se sochou Panny Marie, Odry

Restaurátorský záměr
(technický popis, aktuální stav,
postup sanace, obnovy, ošetření)

I. Základní údaje o památce (Technický popis)

I. 1. Lokalizace památky

- I. 1. 1. Okres: Nový Jičín
- I. 1. 2. Obec s rozšířenou působností: Odry
- I. 1. 3. Obec: Odry
- I. 1. 4. Katastrální území: Odry, umístění: Masarykovo nám., parc.č. 200,
- I. 1. 5. Rejstříkové číslo v ÚSKP ČR: 27876/8-1645
- I. 1. 6. Katalogové číslo : město Odry 1000139143
- I. 1. 7. Vlastník: město Odry

I. 2. Technické údaje o památce

- I. 2. 1. Název památky: Sloup se sochou Panny Marie
- I. 2. 2. Autor díla: Sattler Filip
- I. 2. 3. Datování: 1738
- I. 2. 4. Materiál: pískovce
- I. 2. 5. Rozměry: celková výška cca 580 cm, šířka cca 140 cm, hloubka cca 100 cm
- I. 2. 6. Předchozí známé restaurátorské zásahy: 1967-1968 provedl V. Hořínek

Výřez katastrální mapy

II. Popis památky (popis výchozího stavu, aktuální stav)

II. 1. Popis památky

Kamenná barokní socha Panny Marie Immaculaty umístěná na mladším podstavci. Kvalitní sochařské dílo vytvořené zřejmě ve 30. l. 18. století. Původně součást výzdoby průčelí Lorety ve Fulneku, zhotovené v dílně Filipa Sattlera.

Na kamenném profilovaném stupni je umístěn jednoduchý odstupňovaný sokl, který nese hranolový podstavec, doplněný z boku vztyčenými volutami. Čelní stranu podstavce zdobí reliéfní rokajová kartuš. Na ukončující římse jsou osazeny nízké sloupové podstavce s klečícími postavami adorujících andílků s bohatě zvlněnými drapériemi. Mezi andílky je vztyčen nízký válcový sloup na nízkém profilovaném podstavci, zakončený deskou. Na sloupu na zeměkouli ovinuté hadem stojí postava Panny Marie. Vrcholová skulptura mírně esovitě prohnutá má bohatě zvlněné roucho a vlající plášť. Hlava nakloněna k pravému rameni, ruce sepjaty a pozvednuty před sebou, kolem hlavy kovová svatozář s dvanácti hvězdami. V roce 1966 byla socha poškozena, restaurátorský zásah provedl akademický sochař V. Hořínek.

II. 2. Dochovaný stav památky, popis poškození

Hodnotná památka s výrazným rukopisem a bohatou historií, která je nejen řemeslně, ale i umělecky kvalitně zpracovaná, se dochovala do současnosti v poškozeném stavu. Současný stav díla je nestabilní, poškození a zvětrání kamene, dožilé starší opravy a biologické napadení, jsou příčinami urychlování degradace kamene a dalšího znehodnocování díla.

Obecně platí, že povrch kamene, zejména na vodorovných plochách, je silně napaden biologickým porostem řas, lišejníků a mechů. Povrch kamene je znečištěn volnými prachovými depozity, v dešťových stínech sádrovcovými krustami a na řadě míst také tmavým nerozpustným silikátovým filmem. Spárování mezi bloky je dožilé, drolí se a místy zcela chybí. Samotná hmota kamene je zvětralá a má sníženou pevnost, lokálně na mnoha místech natolik, že se vydroluje při doteku rukou.

Jednotlivé části památky jsou mechanicky poškozené na řadě detailů a celkově je povrch reliéfu kamene již místy setřen povětrnostní abrazí. Praskliny v kameni jsou otevřené, v zimních měsících do nich proniká voda a zamrzá v nich, což vede k degradaci kamene. Starší tmely změnilly strukturu i barevnost, jsou zvětralé a místy zcela chybí. Naopak lokálně se objevují starší cementové vysprávky s extrémně vysokou pevností, pod kterými kámen degraduje.

Nejzávažnější statické problémy má památka v oblasti nasazení sochy Panny Marie na sloup, kde je vidět řada hloubkových trhlin v glóbu, vzniklých roztažností korozních produktů vnitřních čepů. Předpokládáme, že také kotvení dalších prvků, vnitřní čepy, kramle a skoby budou již silně korodované.

ovany atribut Panny Marie – svatozář s 12 hvězdami byla původně pokryta plátkovým zlatem. Do současnosti se dochovala pouze s podkladní vrstvou.

Další podrobnosti a detaily popisu poškození památky uvádíme v příloze Fotodokumentace současného stavu.

III. Návrh restaurátorského zásahu (navrhované řešení, technologický postup realizace)

III. 1. Navrhované řešení

Na základě vyhodnocení vizuálního průzkumu a v souladu se záměrem vlastníka navrhujeme, aby byla památka restaurována v relativně co nejbližší době. Cílem restaurování bude rehabilitace dochovaných památkových a uměleckořemeslných hodnot díla, stabilizace hmotné podstaty památky a provedení opatření, která zajistí její další uchování. Výsledkem zásahu bude provedení restaurování díla, včetně doplnění chybějících detailů, ale zároveň zachování autenticity patiny a opotřebení díla vlivem povětrnosti a historie.

III. 2. Technologický postup restaurování

S ohledem na stav díla je nezbytné památku restaurovat komplexně po jednotlivých částech ve stabilních podmínkách ateliéru. Je nutno vyměnit korodované čepy a znovu slepit rozlomené části. Památka bude proto před restaurováním demontována a převezena do restaurátorského ateliéru, kde proběhne kompletní restaurování díla. Před demontáží bude provedeno rozšíření restaurátorského průzkumu, který bude dále doplněn o poznatky zjištěné během demontáže a restaurování. Na výsledky průzkumu bude reagováno aktualizací níže navrženého postupu restaurátorských prací, případně změnami tohoto postupu.

Před samotnou demontáží díla proběhne s dostatečným časovým, resp. technologickým odstupem lokální místy až hloubkové zpevnění kamene (resp. předzpevnění kamene), přičemž platí, že pro zpevnění kamene bude nutno nejprve povrch památky očistit od biologického napadení a volných nečistot.

Součástí restaurátorského průzkumu bude zejména provedení podrobné fotodokumentace dochovaného stavu památky, petrologické vyšetření kamene, odběr, analýza a vyhodnocení vzorků zbytků starších povrchových úprav (náterů), grafické rozkreslení schémat (resp. map) poškození, zkoušky čištění, vzorkování tmelů. Na základě výsledků bude provedena aktualizace záměru restaurování.

Památka bude šetrně odborně demontována a převezena do restaurátorského ateliéru. Následně bude na jednotlivé kamenné části památky aplikován následující technologický postup prací:

Povrch kamene bude očištěn.¹ V rámci čištění bude provedeno odstranění sádrovcových krust z dešťových stínů, pod kterými kámen degraduje. Na krusty bude nanesen buničinový zábal s 15 % roztokem hydrogenuhličitanu amonného po dobu 24 hodin, který krusty změkčí. Ty budou následně odstraněny spolu se zábalom pomocí špachtlí a skalpelů.² Během procesu čištění budou uvolněny a odstraněny také starší dožilé tmely a vysprávky, zejména ta, které již technologicky ani esteticky nevyhovují. V této fázi budou také uvolněny starší kovové korodované čepy a kramle. Poté bude povrch památky již jen lokálně dočištěn pomocí mikroabrazivního nízkotlakého čištění zařízením s patentovanou rotační tryskou, zejména v plochách, které jsou pokryty tmavým nerozpustným silikátovým filmem. Tento postup čištění zajistí optimální výsledek s minimalizací možného poškození povrchu kamene.

Po vyschnutí kamene bude tento hloubkově zpevněn (resp. dozpevněn). Ke zpevnění kamene bude použit opět stejný modulární systém zpevňovacích prostředků na bázi organokřemičitanů. Pro hloubkové zpevnění bude použit zpevňovač s 10% obsahem rozpuštěného křemičitého gelu, pro povrchové partie zpevňovač s 30 % obsahem rozpuštěného křemičitého gelu. Lokálně pro silně degradovaná místa zpevňovač s 50 % obsahem rozpuštěného křemičitého gelu.

Vlasové trhlinky v kameni budou injektovány 10% roztokem kopolymerní pryskyřice Paraloid B72 v toluenu. Na zajištění větších prasklin bude použit minerální injektážní prostředek Ledan TA 1 dobarvený anorganickými pigmenty do odstínu kamene.

Odlomené a v minulosti již lepené části kamene budou znovu slepeny. Lepení bude provedeno pomocí epoxidové pryskyřice a nerezových vnitřních nepohledových čepů a armatur tak, aby byla zajištěna dobrá stabilita díla.³

Rušivě působící a velké mechanické defekty a spáry budou vytmeleny. K tmelení a doplňování chybějících detailů bude použita minerální směs pro přípravu umělého kamene. Ta bude podle potřeby upravena vhodnými plnidly (křemičité písky, anorganické pigmenty). Hmota tmelu bude barvená ve hmotě.

Poté bude provedena lokální plastická a barevná retuš díla, zejména na těchto nových tmelech a doplňcích a spárování. Cílem retuší bude zapojit rušící a málo provázané detaily do harmonického, jednotného celku.

1 Zde platí, že povrch kamene bude již předčištěn a předzpevněn před samotnou demontáží díla na místě. Předčištění zahrnuje aplikaci biocidu pro hubení řas, mechů a lišejníků a jeho oplach po technologické pauze minimálně pěti pracovních dnů vlažnou, resp. teplou vodou pod mírným tlakem. Tímto oplachem budou omyty také volné nečistoty z povrchu kamene. Po vyschnutí kamene bude tento v silně větrálních partiích lokálně hloubkově předzpevněn pomocí modulárního systému organokřemičitých zpevňovacích prostředků na bázi etylsilikátů.

2 Lokálně bude případně nutno tento změkčující čistící zábal opakovat.

3 Jedná se zejména o oblasti prasklin glóbu a hlavy sochy Panny Marie.

Dochovaná kovová svatozář bude repasována, opatřena antikorozními základovými a podkladovými nátěry a nově pozlacena 24 karátovým plátkovým dukátovým zlatem.

Po provedení restaurování jednotlivých částí bude památka převezena zpět a smontována na současném základě, jehož revize proběhne v průběhu restaurování.

Závěrem bude památka ošetřena proti bionapadení a hydrofobizována. Hydrofobizace bude provedena zesíleně na exponovaných vodorovných plochách.

V rámci doporučeného režimu památky budou definovány základní požadavky a potřeby pro udržení díla v dobrém stavu.

Pracovní proces včetně restaurátorského průzkumu a jeho vyhodnocení bude zdokumentován v závěrečné restaurátorské zprávě. Ta bude odpovídat požadavkům zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, resp. prováděcí vyhlášky č. 66/1988 Sb.

III. 3. Navrhované technologie a materiály

čištění kamene:

- biocidní prostředek BFA Remmers),
- hydrogenuhlíčitán amonný
- technologie horkoparního čištění Wap
- technologie mikroabrazivního nízkotlakého čištění s patentovanou rotační tryskou Rotosoft

zpevnění kamene:

- zpevňovací prostředky na bázi elastifikovaných organokřemičitanů KSE 100 E, KSE 300 E, 500 E Remmers.

injektáže prasklin:

- kopolymerní pryskyřice Paraloid B72 5-7 % roztok v toluenu
- anorganický injektážní prostředek Ledan TA1, Tecno Edile Toscana.

tmelení kamene – doplnění chybějících částí:

- minerální směs pro přípravu umělého kamene Restauriermörtel RM 089, Remmers,
- anorganické pigmenty,
- spárovací malta KEIM Restauro-Fuge.

obnova kovových atributů:

- nátěry Hostagrund,
- 24 karátové zlato dukátové

barevné retuše:

- anorganické pigmenty Kremmer,
- organokřemičité kopolymerní pojivo Historic lasur, Remmers.

závěrečná povrchová úprava

- Biocid BFA, Remmers,
- hydrofobizační prostředek na bázi alkylakoxysilanu Funcosil WS, Remmers.

IV. Použitá literatura

- Zdeněk Orlita: Dům v zahradě Páně. Fulnecký kapucínský klášter v proměnách staletí, Muzeum Novojičínka, Nový Jičín, 2016.

MgA. Tomáš Skalík
 Radkov - Dubová, 4. července 2019

Fotodokumentace a přílohy

Obr. č. 1: Čelní pohled na památku.

Obr. č. 2: Zadní pohled na památku.

Obr. č. 3-4: Boční a tříčtvrteční pohled na památku.

Obr. č. 5-6: Skulptura Panny Marie zhotovená v dílně sochaře Filipa Sattlera. Silné sádrovcové krusty v dešťových stínech, biologické napadení, tmavé nečistoty a silikátový film na exponovaných plochách, hloubkové trhliny, dožilé starší tmely.

Obr. č. 7: Čelní strana spodního bloku podstavce. Znečištění a mechanické defekty. Starší tmely jsou dožilé.

Obr. č. 8: Čelní strana spodního bloku podstavce. Detail rohu s degradovaným tmelem.

Obr. č. 9: Boční strana spodního bloku podstavce. Zvětrání kamene, starší tvrdé tmely s nevhodnou barevností a strukturou.

Obr. č. 10: Čelní strana středního bloku podstavce. Zvětrání kamene, korozní jádra pyritových ložisek, různorodé starší dožívající tmely s nevhodnou barevností a strukturou.

Obr. č. 11-12: Čelní a zadní strana volutového náběhu středního bloku podstavce. Zvětrání kamene, praskliny v kameni, různorodé starší dožívající tmely s nevhodnou barevností a strukturou.

Obr. č. 13: Boční strana volutového náběhu středního bloku podstavce. Zvětrání kamene, znečištění a biologické napadení, praskliny v kameni, různorodé starší dožívající tmely s nevhodnou barevností a strukturou.

Obr. č. 14-15: Čelní a zadní strana bloku „korunní“ římsy, oddělující spodní část podstavce od horní části s figurálními skulpturami. Silné zvětrání kamene s odpadáváním profilace, znečištění a biologické napadení povrchu, různorodé starší dožívající tmely s nevhodnou barevností a strukturou.

Obr. č. 16: Horní vodorovná plocha bloku „korunní“ římsy, oddělující spodní část podstavce od horní části s figurálními skulpturami. Silné znečištění a biologické napadení povrchu mechy a lišejníky, jejichž vlivem dochází k naleptávání kamene a vydrolování křemičitých zrn.

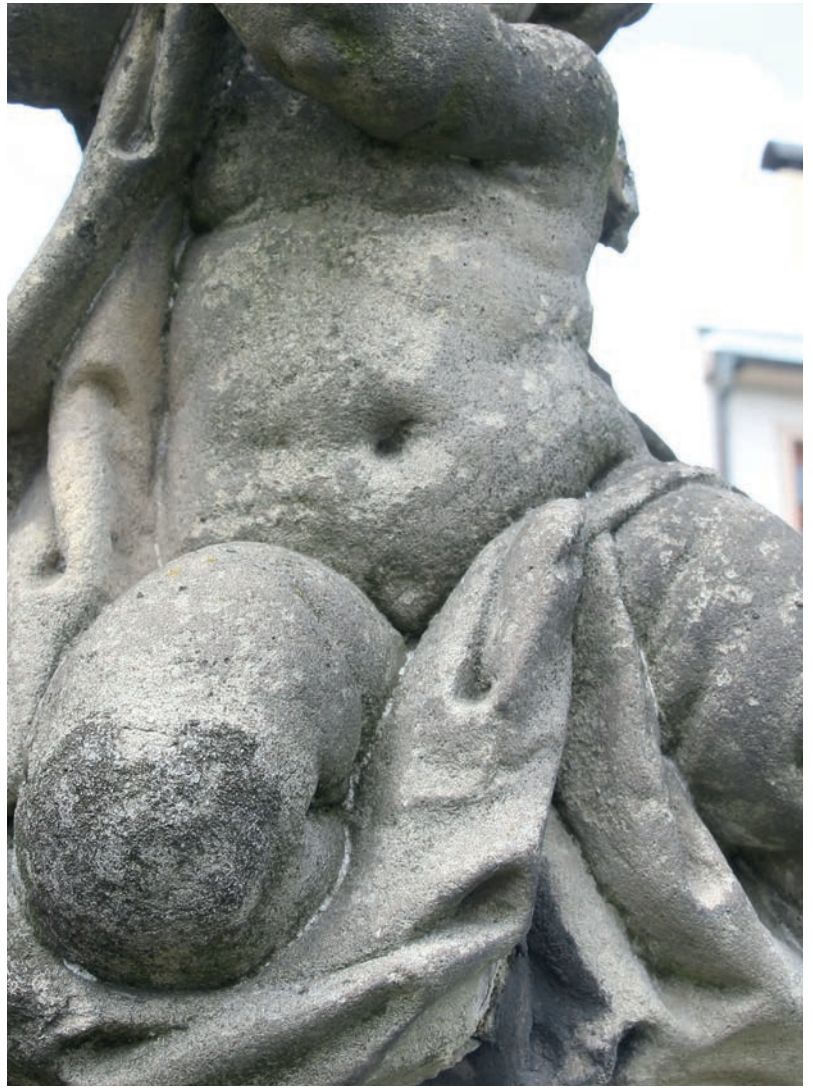
Obr. č. 17: Andílek na sloupku po levé straně sochy Panny Marie, v dešťových stínech jsou vidět silné tmavé sádrovcové krusty.

Obr. č. 18: Andílek na sloupku po levé straně sochy P. Marie, lokální biologické napadení, silikátové filmy s nečistotami a důlková koroze na exponovaných plochách.

Obr. č. 19: Andílek na sloupku po levé straně sochy P. Marie, lokální biologické napadení, labilní spoj odlomených ručiček andílka.

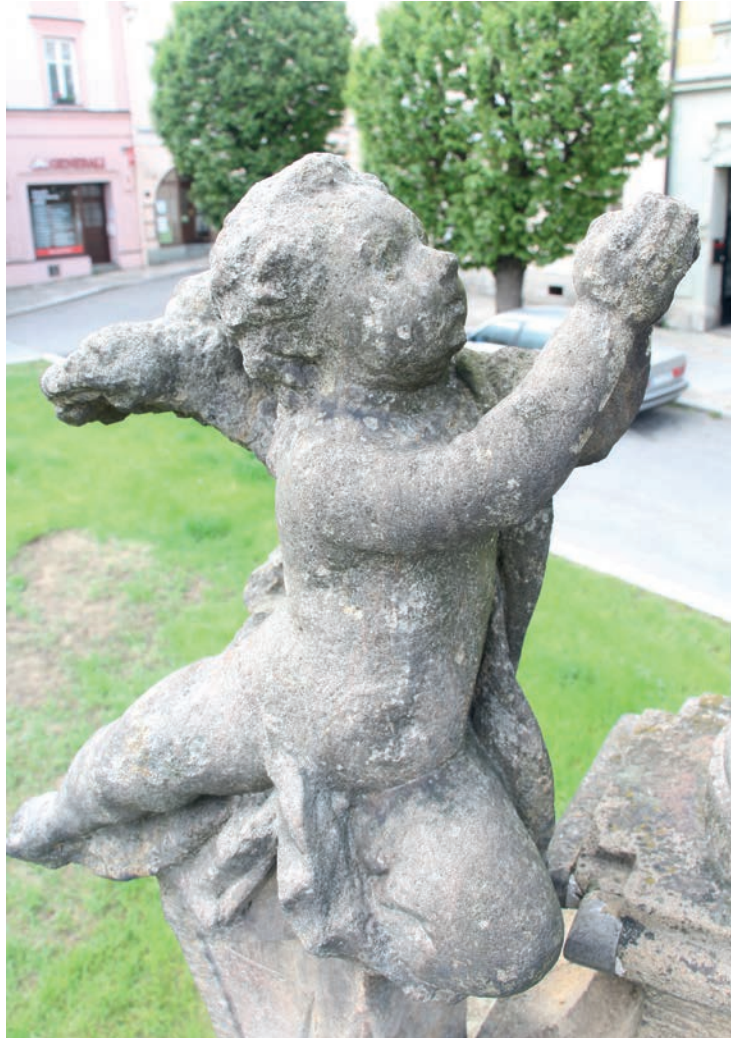
Obr. č. 20-21: Andílek na sloupku po levé straně sochy Panny Marie, viditelné stopy po starších povrchových úpravách (barevných?) dochované v hloubkách záhybů těla a drapérie.

Obr. č. 21: Andílek na sloupku po levé straně sochy P. Marie, sádrovcocvá krusta a vedle dřevěný kolíček ze starší montáže.

Obr. č. 22: Andílek na sloupku po pravé straně sochy Panny Marie.

Obr. č. 23: Andílek na sloupku po levé straně sochy P. Marie, lokální biologické napadení, důlková koroze na exponovaných plochách.

Obr. č. 24: Andílek na sloupku po levé straně sochy P. Marie, lokální biologické napadení, silná důlková koroze exponovaných ploch.

Obr. č. 25: Profilovaná patka a dřík sloupu sochy Panny Marie. Znečištění povrchu, boiologické napadení, různorodé starší dožívající tmely s nevhodnou barevností a strukturou.

Obr. č. 26: Profilovaná patka sloupu sochy Panny Marie ze zadní strany. Silná degradace a zvětrání kamene v oblasti profilace kanelování. Šupinatění a plátkování kamene.

Obr. č. 27: Čelní strana zemského glóbu ovinutého hadem na kterém stojí socha Panny Marie. Viditelná zatmelená prasklina spodní poloviny glóbu.

Obr. č. 28: Zadní strana zemského glóbu ovinutého hadem na kterém stojí socha Panny Marie. Viditelná prasklina spodní poloviny glóbu. zatmelená nevhodným cementovým tmelem.

Obr. č. 29: Hlava sochy Panny Marie se svatozáří. Viditelná prasklina v místě napojení odlomené hlavy, zatmelená dožilým tmelem. Biologické napadení kamene, nečistoty, důlková degradace. Svatozář dochovaná již bez zlacení.

Obr. č. 30: Hlava sochy Panny Marie se svatozáří - zadní pohled. Viditelná prasklina v místě napojení odlomené hlavy, zatmelená dožilým tmelem. Biologické napadení kamene, nečistoty, důlková degradace. Svatozář dochovaná již bez zlacení.

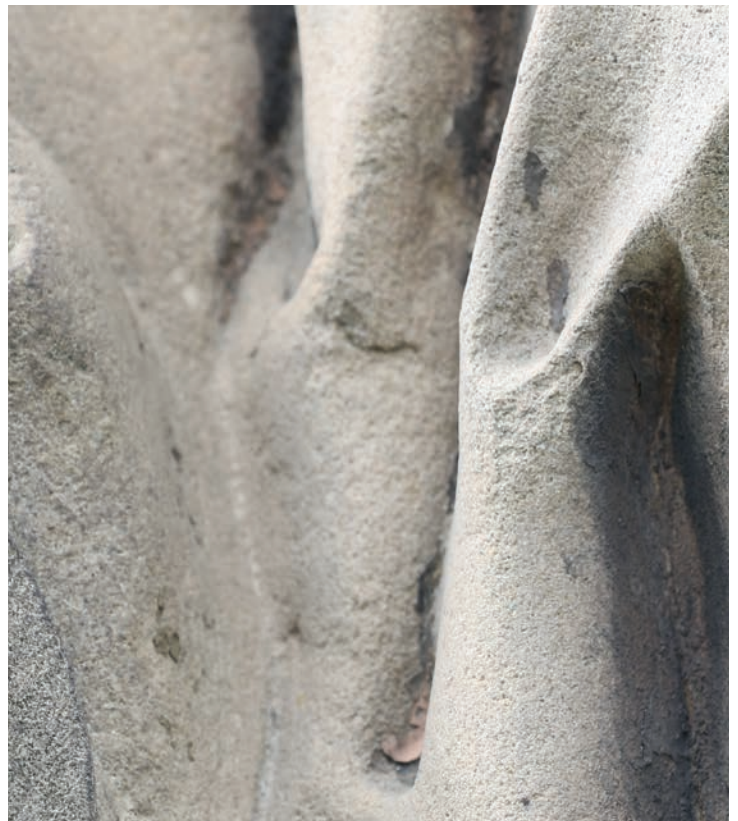
Obr. č. 31: Spodní pohled na hlavu sochy Panny Marie se svatozáří. Viditelná vodorovná hluboká prasklina v místě předloktí až po rameno. Biologické napadení kamene, nečistoty, důlková degradace.

Obr. č. 31-32: Ruce sochy Panny Mari. Sepjaté ruce jsou zhotoveny z umělého kamene. Ten je již dožilý, drolí se a je povrchově zvětralý vlivem biologického napadení a větrné abraze.

Obr. č. 33-34: Drapérie sochy Panny Marie. Detaily nálezu stop po starší povrchové úpravě v hloubkách a záhybech kamene.

Obr. č. 35-36: Drapérie sochy Panny Marie. Detaily nálezu stop po starší povrchové úpravě v hloubkách a záhybech kamene.

Obr. č. 37-38: Hlava hada s jablkem poznání na glóbu. Detaily nálezu stop po starší povrchové úpravě v hloubkách a záhybech kamene.

Obr. č. 39-40: Levá noha sochy Panny Marie. Detaily nálezu stop po starší povrchové úpravě v hloubkách a záhybech kamene mezi prsty.